

ความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตและความเครียดของครู
ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

นางสาวนิศารัตน์ เอี่ยมชาญบรรจง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-0851-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

KNOWLEDGE, ATTITUDE, PRACTICE UPON MENTAL HEALTH AND STRESS AMONG
TEACHERS AT AMPHOE BANPONG, RATCHABURI PROVINCE

Miss Nisarath Eamchanbhunjong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-0851-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตและความเครียด
	ของครู ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
โดย	นางสาว นิสารัตน์ เขี่ยมชาญบรรจง
สาขาวิชา	สุขภาพจิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยาภรณ์ สุทธิพันธ์

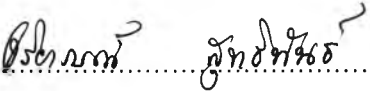
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันท์ทิภา ทวีชาชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยาภรณ์ สุทธิพันธ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์แพทย์หญิงดวงใจ กสวนติกุล)

นิตาร์ตัน เอี่ยมชาญบรรจง : ความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต และ
 ความเครียดของครูในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (KNOWLEDGE, ATTITUDE,
 PRACTICE UPON MENTAL HEALTH AND STRESS AMONG TEACHERS AT
 AMPHOE BANPONG, RATCHABURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา: อาจารย์นายแพทย์
 นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยาภรณ์ สุทธิพันธ์ ;
 102 หน้า. ISBN 974-17-0851-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต
 และระดับความเครียด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตและ
 ความเครียด และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตและความเครียด
 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 472 คน ซึ่งเป็นครูในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้คือ
 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามเพื่อประเมินความเครียด และแบบสอบถามความรู้ เจตคติ ทักษะการ
 ปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์
 สถิติโลลิสต์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษา

1. ครูมีความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต และความเครียด อยู่ในระดับ
 ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.5, 71.0, 66.7, และ 72.7 ตามลำดับ
2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู คือ ความอบอุ่นในครอบครัว
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. เจตคติเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ศึกษา
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครูคือ อายุ สถานภาพ-
 สมรส ความอบอุ่นในครอบครัว สังเกตที่ทำงาน และประสบการณ์ในการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
 0.05
5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของครูคือ ความอบอุ่นในครอบครัว ประวัติครอบครัว
 ป่วยทางด้านจิตใจและอารมณ์ ความหนักใจกับปัญหาในที่ทำงาน และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมในการ
 ทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. ความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วน
 ปัจจัยด้านเจตคติและทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเครียด อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์
 สาขาวิชา สุขภาพจิต
 ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิตาร์ตัน เอี่ยมชาญบรรจง
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... นิตาร์ตัน เอี่ยมชาญบรรจง
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา(ร่วม)..... นิตาร์ตัน เอี่ยมชาญบรรจง

##4275261130 MAJOR: MENTAL HEALTH

KEY WORDS : KNOWLEDGE/ATTITUDE/PRACTICE/MENTAL HEALTH/STRESS/TEACHERS

NISARAT EAMCHANBHUNJONG : KNOWLEDGE, ATTITUDE, PRACTICE UPON MENTAL HEALTH AND STRESS AMONG TEACHERS AT AMPHOE BANPONG, RATCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR : NIPATT KARNJANATHANALERS,MD. CO-ADVISOR : ASSIST. PROF.JARIYAPORN SUTTIPAN; 102 pp. ISBN: 974-17-0851-3

The purposes of this study were: 1) to assess knowledges and to explore attitudes and practices upon mental health, 2) to determine stress levels, 3) to explore factors related knowledges, attitudes, practices upon mental health, and stress levels, and 4) to determine relationship between knowledges, attitudes, practices upon mental health, and stress. The subjects were 472 teachers at Amphur Banpong, Ratchaburi Province. Research instruments were three sets of questionnaires dealing with general demographic, stress assessment, and questionnaire eliciting knowledges, attitudes, practices upon mental health. Percentage, mean, standard deviation were computed. Correlation between the variables were determined by Chi-square, Likelihood statistic tests and correlation coefficients.

The main findings were as follows:

1. Knowledges, attitudes, practices upon mental health and stress were in moderate level with the percentage of 69.5, 71.0, 66.7 and 72.7 respectively,
2. A warm family relationship was significantly related with knowledges upon mental health (p<0.05),
3. All factors about attitudes towards mental health were none statistically significant,
4. Age, marital status, a warm family relationship, the schools that the teachers belong, and teaching experiences were significantly related with practices upon mental health (p<0.05),
5. A warm family relationship, history of psychiatric illness, burdens at work, satisfaction on job and environment were significantly related with stress (p<0.05),
6. Knowledges and stress were positively significant related at p<0.01 but attitudes, practices upon mental health and stress were negatively significant related at p<0.05, 0.01 respectively.

Department	Psychiatry	Student's Signature..	<i>Nisarut Eamchanbhunjong</i>
Field of study	Mental health	Advisor's Signature..	<i>Nipatt Karnjanathanalers</i>
Academic year	2002	Co-advisor Signature.....	<i>J. Suttipan</i>

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์นายแพทย์นิพนธ์ ภาณุจันทนาเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยาภรณ์ สุทธิพันธ์อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการทำวิจัยมาด้วยดีตลอด รวมทั้งอาจารย์ท่านอื่น ๆ ทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ ในความกรุณาเรื่องแบบสอบถามความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต และให้เกียรติมาเป็นประธานสอบ และศาสตราจารย์แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล ที่ให้เกียรติมาเป็นกรรมการสอบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและแก้ไขการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณศึกษานิเทศก์อำเภอบ้านโป่ง หัวหน้าการประถมศึกษาบ้านโป่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง ผู้บริหารและผู้จัดการโรงเรียน ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งครู-อาจารย์ทุกท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์จริยาภรณ์ จันทร์จรัส ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง

ขอขอบพระคุณอาจารย์รุ่งทิภา เกิดแสง และคุณชัยชนะ บุญสุวรรณ ที่กรุณาให้คำปรึกษาเรื่องสถิติการวิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณโรงพยาบาลบ้านโป่ง ที่สนับสนุนทุนในการศึกษาครั้งนี้ และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลบ้านโป่งที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้โอกาสและสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่น้องทุกท่าน โดยเฉพาะคุณงามจิตร์ เขียมชาญบรรจง น้องสาวที่ได้ให้การสนับสนุนในด้านการเงิน และให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนปริญญาโทสุขภาพจิต (นอกเวลาราชการ) รุ่น 1 และในเวลาราชการ รุ่น 13 และพี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ ทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด และขอบคุณคุณวราวุฒิสิงหนเดช ที่มีส่วนช่วยทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

นิตารัตน์ เขียมชาญบรรจง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพจิต.....	7
ความสำคัญของสุขภาพจิต.....	8
องค์ประกอบของสุขภาพจิต.....	10
สุขภาพจิตครู.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับความเครียด.....	18
ทฤษฎีของความเครียด.....	20
สาเหตุ ระดับ และผลของความเครียด.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง บทที่	หน้า
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
รูปแบบการวิจัย.....	33
ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
วิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	36
การรวบรวมข้อมูล.....	39
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และ ปัจจัยการทำงานของครู.....	41
ตอนที่ 2 ความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต และ ความเครียดของครู.....	47
ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยการทำงานกับความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต และความเครียดของครู...	58
ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติตน เกี่ยวกับสุขภาพจิต และความเครียดของครู.....	74
5. สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	76
สรุปผลการวิจัย.....	76
อภิปรายผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	83
รายการอ้างอิง.....	84
ภาคผนวก.....	90
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	102

สารบัญดาราง

ดารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัย การทำงานของครู.....	41
2	แสดงผลการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิต.....	47
3	จำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	48
4	แสดงผลการวิเคราะห์เจตคติเกี่ยวกับสุขภาพจิต.....	49
5	จำนวนและร้อยละของระดับเจตคติเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	51
6	แสดงผลการวิเคราะห์ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิต.....	52
7	จำนวนและร้อยละของระดับทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	54
8	แสดงผลการวิเคราะห์ความเครียด.....	55
9	จำนวนและร้อยละของระดับความเครียด.....	57
10	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยการทำงานกับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	58
11	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยการทำงานกับเจตคติเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	62
12	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยการทำงานกับทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครู.....	66
13	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยการทำงานกับความเครียดของครู.....	70
14	คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตน เกี่ยวกับสุขภาพจิตและความเครียดของครูในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (N = 472)	74
15	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตน เกี่ยวกับสุขภาพจิตและความเครียดของครู.....	75

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

1 ภาพแสดงระยะทั้ง 3 ของ G.A.S.

21